

Bevidsthed er det kompas der viser vej til planetens forløsning

Søren Overgaard skriver fremragende om bevidsthedens mysterium, mener anmelder Thomas Milsted. Foto: Henrik Freek

Thomas Milsted
29.04.2023

BØGER // ANMELDELSE – Søren Overgaard, der er forsker i bevidsthedsfilosofi og en eminent formidler, har skrevet en vigtig bog om, hvorvidt bevidsthed kun er forbeholdt os mennesker og dyr med hjerner, der ligner vores, eller om bevidsthed måske i højere grad skal forstås som det usynlige netværk, hvorigennem alt er forbundet. Læsere, der ser mennesket som arten med den mest centrale plads i verden, vil nok blive provokeret, skriver Thomas Milsted.

En verden af indtryk

Forfatter: Søren Overgaard

Gads Forlag, 240 sider. Udkom d. 26. april 2023

De fleste mennesker har – om ikke en klar ide, så dog en holdning til, hvad bevidsthed er. De fleste tænker vel også, at den sidder derinde i hjernen et sted?

At være bevidst betyder, at du er på og fokuseret. At være ubevidst betyder, at du lige faldt ud for en stund. Og for det overvejende flertal af vi mennesker er netop den viden om bevidsthed tilstrækkelig for at klare sig nogenlunde helskindet gennem tilværelsen.

For lektor i filosofi, Søren Overgaard, er det imidlertid slet ikke nok, skriver han i sin nye bog, *En verden af indtryk – om blæksprutter, basilikum og bevidsthedens gåde*, hvor selve undertitlen her antyder mangfoldigheden. Ifølge ham er vores bevidsthed helt centralt for, hvem og hvad vi selv er. Den har afgørende betydning for etiske spørgsmål om, hvordan vi bør behandle hinanden og andre levende væsner, som vi deler planeten med. Og da kloden mere end nogensinde har brug for omsorg, mildest talt, er denne bog en kærkommen og 6-stjernet læseoplevelse.

Søren Overgaard

En verden af indtryk

– om blæksprutter,
basilikum og
bevidsthedens
gåde

gads forlag

Alle kender til det at komme til bevidsthed – det gør vi hver morgen, når vi vågner. Men at det også er et lille mirakel, er vigtigt at minde os selv om, påpeger forfatteren, og det gør han gerne og begavet gennem hele værket. “Vi skal holde op med at tro, at bevidstheden er det, der adskiller os mennesker fra vores omgivelser, tværtimod kan den netop forbinde os med dem”, skriver Overgaard og rejser spørgsmålet, om

bevidsthed kun er forbeholdt os mennesker og dyr med hjerner, der ligner vores, eller om den måske i højere grad skal forstås som det usynlige netværk, hvorigennem alt er forbundet?

For selvom Overgaard – med god samvittighed – “ville lade sin Basilikum, planterigets ubetinget største og mest besværlige diva, dø den langsomme og uundgåelige død, fordi den ikke har bevidsthed, og dermed godt nok kan leve,” – men ikke opleve, melder spørgsmålet sig, om vi nu også kan være helt sikre på dette?

Er bevidsthed helhedens sammenhængskraft?

Det er ikke i sig selv nyt, at vi måske hænger mere sammen, end de fleste antager. Måske kender du til den schweiziske psykolog Karl Jung og hans ide om den kollektive ubevidsthed? Måske er du stødt på begrebet ‘morfisk’ resonans, hvor bevidsthed ses som en samling af viden, der ligger ”derude” et sted og deles mellem individer af samme form eller art. I praksis skulle dette betyde, at når én procent af en given masse bevæger sig i en bestemt retning, ja så følger resten med.

“Bevidstheden er noget i kraft af sig selv. Men hvis vi mennesker ikke forholder os til, hvordan vi administrerer den, er vi lige vidt

Den teori hedder også ”de hundrede abers teori”, fordi et hold japanske forskere for år tilbage konstaterede et interessant fænomen med en flok aber på en lille ø. For at kunne studere abernes adfærd smed forskerne søde kartofler ud på stranden for at lokke dem ud af skoven. En dag var der en af aberne, der som den eneste begyndte at vaske sine kartofler i havvandet. Efter noget tid fulgte flere og flere aber med. Det interessante var imidlertid, at alle aber efter en årrække – også på fjerntliggende øer – instinktivt vaskede deres kartofler til trods for, at der ikke var kontakt mellem aberne på de forskellige øer.

Jeg skrev indledningsvis, at bevidstheden har brug for hjernen for at komme til udtryk, men det betyder ikke nødvendigvis, at den ikke kan eksistere uden et organ, hvorigennem den materialiseres. Det nye er, om alt det, der ligger ”derude”, ikke kun deles mellem individer af samme form eller art, men af alt og alle? Det er den gåde, bogens forfatter forsøger at give svar på.

Søren Overgaard (f. 1973) er lektor i filosofi og tilknyttet Center for Subjektivitetsforskning, Københavns Universitet, hvor han forsker i bevidsthedsfilosofi og fænomenologi.

Efterlader et stort indtryk

Bevidsthed har alle dage været et mysterium, måske ikke for alle, men dog for en konstant mængde af mennesker, der gennem tiderne ikke har kunnet styre deres nysgerrighed og iver efter at begribe et så ubegribeligt fænomen. Lige så svært som at forsøge at forestille sig det uendelige univers.

Søren Overgaard virker som en klog mand, men det har han heldigvis ikke behov for at udstille, for han skriver, så det er til at forstå. Han vil gerne gøre alle os andre klogere, og det er jeg overbevist om, at han vil lykkes med. Bevidstheden er noget i kraft af sig selv. Men hvis vi mennesker ikke forholder os til, hvordan vi administrerer den, er vi lige vidt. Hvis du altid tror, du har ret, bliver du aldrig klogere, og vores planet har så indtrængende behov for, at vi alle bliver klogere.

Bevidsthed kan vi forholde os til refleksivt, dvs. vi kan træde to skridt tilbage og måske fornemme, hvad den vil os. For hvis den vitterligt er "derude" et sted, må den også besidde en viden, der langt overgår vores egen. Det er en forstandig bog, og med striben af nyere teorier, der præsenteres i den, kan jeg levende forestille mig, hvordan den potentielt vil kunne provokere de mange, der ser mennesket som arten med den mest centrale plads i verden.

Søren Overgaard formidler videnskab, som så mange ofte opfatter som kedeligt og gråt, på en fremragende måde. Der er spræl og farver doseret i meget læsevenlige mængder.

Og hvem ved, måske vil denne bog for en stund inspirere par til højtlesning, før de bliver helt livløse i streamingtjenestens åndsforladte parallelsamfund? Med tanke på planetens patologiske tilstand er det mest væsentlige dog, at bogen er uhyre vigtig og absolut værd at læse.

*Lyt også til videnskabsformidler Sofie Hjorts podcastserie **Lyden af videnskab**.*

---

bevidsthed

filosofi

klimakrise

videnskab

Thomas Milsted

Thomas Milsted er socialrådgiver, forfatter og arbejdsmiljørådgiver. Sidder i bestyrelsen i Center for Studier i Arbejdsliv. Er medlem af Dansk Journalistforbund og har skrevet adskillige bøger og artikler om og omkring det psykosociale arbejdsmiljø. Har i mere...